कामं त्वया परित्यक्ता गमिष्यामि स्वमाश्रमं । इमन्तु बालं सन्त्यक्तुं नार्हस्यात्मजमात्मनः ।
॥ दुष्यन्त उवाच ॥ न पुत्त्रमभिजानामि त्वयि जातं शकुन्तले । असत्यवचना नार्य्यः कस्ते श्रद्धास्यते वचः । १०९०
मेनका निरनुक्रोशा बन्धकी जननी तव । यथा हिमवतः पृष्ठे निर्म्माल्यमिव चोज्झिता ।
सचापि निरनुक्रोशः क्षत्त्रयोनिः पिता तव । विश्वामित्रो ब्राह्मणत्वे लुब्धः कामवशं गतः ।
मेनकाऽप्सरसां श्रेष्ठा महर्षीणां पिता च ते । तयोरपत्यं कस्मात्त्वं पुंश्चलीव प्रभाषसे ।
अश्रद्धेयमिदं वाक्यं कथयन्ती न लज्जसे । विशेषतो मत्सकाशे दुष्टतापसि गम्यतां ।
क्व महर्षिः सचैवाग्र्यः साऽप्सराः क्व च मेनका । क्व च त्वमेवं कृपणा तापसीवेशधारिणी । १०९५
अतिकायश्च ते पुत्त्रो बालोऽतिबलवानयं । कथमल्पेन कालेन शालस्तम्भ इवोद्गतः ।
सुनिकृष्टा च ते योनिः पुंश्चलीव प्रभाषसे । यदृच्छया कामरागाज्जाता मेनकया ह्यसि ।
सर्व्वमेतत्परोक्षं मे यत्त्वं वदसि तापसि । नाहं त्वामभिजानामि यथेष्टं गम्यतां त्वया ।
॥ शकुन्तलोवाच ॥ राजन्सर्षपमात्राणि परच्छिद्राणि पश्यसि । आत्मनोविल्वमात्राणि पश्यन्नपि न पश्यसि ।
मेनका त्रिदशेष्वेव त्रिदशाश्चानुमेनकां । ममैवोद्विज्यते जन्म दुष्यन्त तव जन्मनः । १०००
क्षितावटसि राजेन्द्र अन्तरीक्षे चराम्यहं । आवयोरन्तरं पश्य मेरुसर्षपयोरिव ।
महेन्द्रस्य कुवेरस्य यमस्य वरुणस्य च । भवनान्यनुसंयामि प्रभावं पश्य मे नृप ।
सत्यश्चापि प्रवादोऽयं यं प्रवक्ष्यामि ते ऽनघ । निदर्शनार्थं न द्वेषाच्छ्रुत्व तं क्षन्तुमर्हसि ।
विरूपो यावदादर्शे नात्मनः पश्यते मुखं । मन्यते तावदात्मानमन्येभ्यो रूपवत्तरं ।
यदा स्वमुखमादर्शे विकृतं सोऽभिवीक्षते । तदाऽन्तरं विजानीते आत्मानं चेतरं जनं । १००५
अतीव रूपसम्पन्नो न कश्चिदवमन्यते । अतीव जल्पन् दुर्व्वाचोभवतीह विहेटकः ।
मूर्खो हि जल्पतां पुंसां श्रुत्वा वाचः शुभाशुभाः । अशुभं वाक्यमादत्तेपुरीषमिव शूकरः ।
प्राज्ञस्तु जल्पतां पुंसां श्रुत्वा वाचः शुभाशुभाः । गुणवद्वाक्यमादत्ते हंसः क्षीरमिवाम्भसः ।
अन्यान्परिवदन्साधुर्य्यथा हि परितप्यते । तथा परिवदन्नन्यांस्तुष्टो भवति दुर्ज्जनः ।
अभिवाद्य यथावृद्धान्सन्तो गच्छन्ति निर्वृतिं । एवं सज्जनमाक्रुश्य मूर्खो भवति निर्वृतः । १०८५
सुखं जीवन्त्यदोषज्ञा मूर्खा दोषानुदर्शिनः । यत्र वाच्याः परैः सन्तः परानाऊस्तथाविधान् ।
अतो हास्यतरं लोके किञ्चिदन्यन्न विद्यते । यत्र दुर्ज्जनमित्याह दुर्ज्जनः सज्जनं स्वयं ।
सत्यधर्म्मच्युतात्पुंसः क्रुद्धादाशीविषादिव । अनास्तिकोऽप्युद्विजते जनः किम्पुनरास्तिकः ।
स्वयमुत्पाद्य वै पुत्त्रं सदृशं यो न मन्यते । तस्य देवाः श्रियं घ्नन्ति नच लोकानुपाश्नुते ।
कुलवंशप्रतिष्ठांहि पितरः पुत्त्रमब्रुवन् । उत्तमं सर्व्वधर्म्माणां तस्मात्पुत्त्रं न संत्यजेत् । १०९०
स्वपत्नी प्रभवान्पञ्च लब्धान् क्रीतान् विवर्द्धितान् । कृतानन्यासु चोत्पन्नान्पुत्त्रान्वै मनुरब्रवीत् ।
धर्म्मकीर्त्यावहा नृणां मनसः प्रीतिवर्द्धनाः । त्रायन्ते नरकाज्जाताः पुत्त्रा धर्म्मश्रवाः पितॄन् ।
स त्वं नृपतिशार्दूल पुत्त्रं न त्यक्तुमर्हसि । आत्मानं सत्यधर्म्मौ च पालयन्पृथिवीपते ।